

1

In 2007 zijn bladrollingen van de robiniagalmug in Nederland ontdekt.

2

Blaasmijnen van de robiniamineermot aan de onderzijde van de

Robiniagalmug verovert

Aantastingen op robinia en overlast door de bastaardsatijnrups zijn het meest opvallend in de landelijke inventarisatie van insectenplagen op bomen en struiken 2007. Verder dook de Aziatische boktor voor het eerst in Nederland op. De eikenprocessierups werd het meest gemeld en staat dus weer bovenaan in de Insecten Top Tien.

Tekst Leen Moraal / Beeld Leen Moraal, Henk de Vries, Robert Haack en Jan Willems

Leen Moraal is onderzoeker bij Alterra in Wageningen
T (0317) 48 58 20
E leenmoraal@wur.nl

Oproep waarnemers insectenplagen

Een landelijke groep vrijwilligers inventariseert sinds 1946 plagen op bomen en struiken. Dit gebeurt in het kader van LNV-onderzoek om nieuwe invasieve soorten te onderkennen en om relaties tussen plagen en klimaatverandering te onderzoeken.

Alterra wil het netwerk van waarnemers vitaal houden. Beheerders en andere be-

langstellenden die willen meedoen, zijn dus van harte welkom. Na aanmelding krijg je een informatiepakketje toegestuurd. Kun je een aantasting niet op naam brengen? Geen probleem, bij twijfel kun je insecten ter determinatie inzenden. Meer informatie over plaaginsecten is te vinden op de website www.insectenweb.nl

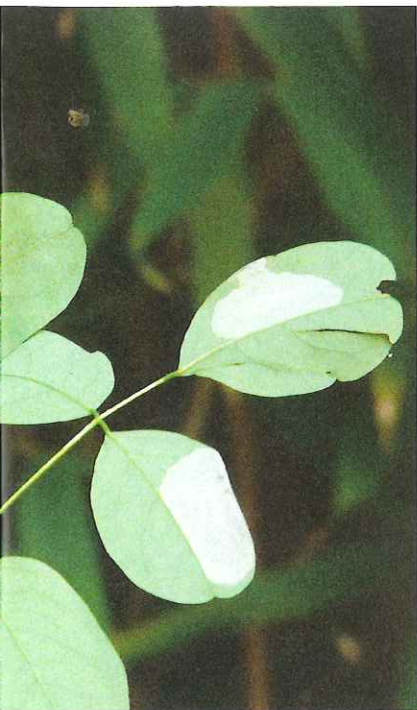
In de zomer van 2007 werden op de oorspronkelijk uit Noord-Amerika afkomstige *Robinia pseudoacacia* bladgallen van de robiniagalmug, *Obolodiplosis robiniae*, aangetroffen. De gallen werden gevonden in tuinen, lanen en bossen. Het voor Nederland nieuwe verschijnsel was zo massaal aanwezig dat het met één klap in de Insecten Top Tien terecht kwam.

De explosie binnen Nederland staat niet op zichzelf. De opmars in Europa begon vermoedelijk in 2003 in Italië. Boomkwekers importeren *Robinia* vanuit Italië omdat de jonge planten in het warme klimaat sneller opgroeien. Dit kan verklaren waarom de galmug zich zo snel in Europa heeft verspreid. Daarnaast kan de kleine galmug zich vermoedelijk ook passief als luchtplankton over grote afstanden verspreiden.

De gallen bestaan uit kraakbeenachtige, witgele rollingen van de bladranden (foto 1). Hierbinnen bevinden zich enkele witte larven, vaak samen met oranjegele poppen. De soort heeft zeker drie generaties per jaar. De sierwaarde is wat minder maar de boom heeft er niet veel van te lijden.

Witte blaasmijnen in robinia

In Nederland worden steeds vaker mineergangen van de robiniamineermot, *Phyllonorycter robi-*

deelblaadjes.

3 De bastaardsatijnrups in duindoorn veroorzaakt overlast bij recreanten.

Nederland

niella, in de bladeren van robinia aangetroffen. Het motje heeft twee tot drie generaties per jaar. De larvengangen zijn vanaf juni goed zichtbaar, meerdere gangen kunnen samenvloeien tot een opvallende sneeuwwitte blaasmijn (2) aan de onderzijde van het blad met daarin larven of poppen. De aantasting kan tot bladverkleuring en bladval leiden.

Het oorspronkelijk Noord-Amerikaanse motje dook in Europa voor het eerst op in 1983 bij Basel. In Nederland werden de eerste blaasmijnen in 1998 gevonden.

Bastaardsatijnrups in kustgebieden

De laatste decennia komt de bastaardsatijnrups, *Euproctis chrysorrhoea* (3), niet meer voor als plaag in eikenlanen in Noord-Brabant maar op duindoorn, meidoorn en iep in de kustgebieden. Net als voorgaande jaren waren er weer veel meldingen van rupsen op duindoorn bij Den Haag, Terschelling, Oostkapelle, Goeree, Noordwijk en het werkeiland Neeltje Jans. In het havengebied van Rotterdam vraten de rupsen tienjarige iepen kaal.

De brandharen van de rups kunnen, net als die van de eikenprocessierups, veel overlast veroorzaken. Om overlast bij watersporters te voorkomen zijn de duindoorns bij de Grevelingendam preventief verwijderd en zijn elders waarschuwingsschilden geplaatst.

Oost-Aziatische boktor in Nederland

Bij een importeur van esdoorns in het Westland is eind 2007 een besmetting met de Oost-Aziatische boktor *Anoplophora chinensis* (4) vastgesteld.

4 Aziatische boktorren ontwikkelen zich in levende bomen.

In de directe omgeving van het bedrijf werden larven en boorgangen in bomen gevonden. De Plantenziektenkundige Dienst is overgegaan tot het weghalen van de belangrijkste waardplanten rondom de vindplek. Enkele jaren geleden werden de Aziatische boktorren *Anoplophora glabripennis* en *Anoplophora chinensis* voor het eerst gevonden in Italië, Duitsland en Oostenrijk. De oorzaak is het toegenomen handelsverkeer met verpakingshout en plantgoed vanuit Azië.

De boktorren ontwikkelen zich in levende bomen en de vraat kan de bomen ernstig verzwakken. De larven vreten lange ovale gangen in het hout waarbij boormeel onder de boom of bij de takoksels is te vinden. De aantastingen doen niet

onder voor die van de wilgenhoutrups. In de zomer verlaten de volwassen kevers de boom via een rond uitvlieg gat. Bij *Anoplophora chinensis* zitten de uitvlieggaten op de stamvoet of oppervlaktewortels, die van *Anoplophora glabripennis* zitten op de hoofdstam of zijtakken. De 2,5 cm lange Aziatische boktorren zijn zwart met witte stippen en hebben lange antennes. Bij het vermoeden van een aantasting wordt u verzocht dit zo snel mogelijk door te geven.

Wolluis in Rotterdam

In Rotterdam vond een spectaculaire aantasting van wolluis plaats bij een twintigjarige weymouthden (foto 5). Het ging om een massaal voorkomen van de weymouthwolluis *Pineus strobi*. De donkerbruine luisjes zitten onder witte waspluisjes op de stam en geven deze, behalve bij de takkransen, een 'witbesneeuwde' aanblik.

De wolluis is omstreeks 1850 samen met de gastheerplant vanuit Noord-Amerika in Europa geïntroduceerd. De wolluisen komen niet voor bij

onze inheemse dennensoorten. Een zware aantasting kan er dramatisch uitzien maar de boom ondervindt er nauwelijks schade van.

Perenprachtkever nekt bomen

Perenbomen die in het stedelijk groen op een ongunstige groeiplaats staan, worden gevoelig voor aantastingen door de perenprachtkever, *Agrilus sinuatus* (6A en 6B). De pootloze larve knaagt een zigzaggang onder de schors van minder vitale bomen die daardoor geringd worden. Er kan taksterfte optreden maar ook kan de hele boom doodgaan. De 10 mm lange koperkleurige kevers verlaten de boom via 5 mm brede karakteristieke D-vormige uitvlieggatjes. De laatste jaren lijkt de warmteminnende kever vaker voor te komen bij peer maar ook bij meidoorn.

Esdoornluis en lieveheersbeestjes

De laatste jaren zijn er veel waarnemingen van bladluizen, zoals de grote esdoornluis, *Drepano-*

De weymouthwolluis komt uitsluitend voor bij de weymouthden.

6A

De perenprachtkever veroorzaakt boomsterfte.

6B

Het D-vormig uitlieggatje van de perenprachtkever.

7

Het Aziatisch lieveheersbeestje wordt soms als plaag ervaren.

siphum platanoides (7). Daar komt het Aziatisch lieveheersbeestje *Harmonia axyridis* op af. Deze soort is in Europa als biologische bestrijder van bladluizen in de kasteelt geïntroduceerd, maar heeft zich sinds 2003 in Nederland op grote schaal in de groene ruimte gevestigd. Het is een grote opvallende soort die makkelijk de aandacht trekt. Wanneer de larven massaal voorkomen, kunnen ze op hun zoektocht naar bladluizen op gevels en terrasjes terecht komen. Het is wonderlijk dat bewoners deze 'griezelige' larven vaak als overlast ervaren en er moeilijk van te overtuigen zijn dat het om lieveheersbeestjes gaat.

Zeventien jaar eikenprocessierups

In 2007 is een nieuwe piek in het aantal waarnemingen van de eikenprocessierups opgetreden. Deze is vooral ontstaan door een toename van het aantal meldingen uit Gelderland. Opvallend is dat de nesten veelal klein zijn, zo groot als een tennisbal, en dat ze verspreid voorkomen. Het was alweer het zeventiende jaar van overlast. Om tot een ecologisch verantwoorde bestrijding te komen is een leidraad opgesteld. Op bepaalde plekken kan men branden of zuigen, in andere situaties kan de rups eventueel bestreden worden met een bacteriepreparaat, maar daarmee worden ook andere rupsensoorten in de eik en in de vegetatie onder de bomen gedood. ■

Meer informatie over deze insecten of een aantasting melden via www.tuinenlandschap.nl

Insecten Top Tien 2007

- 1 Eikenprocessierups – *Thaumetopoea processionea*
- 2 Paardenkastanjeemot – *Cameraria ohridella*
- 3 Spinselmotten – *Yponomeuta* spp.
- 4 Robiniagalmug – *Obolodiplosis robiniae*
- 5 Koningsschildluis – *Pulvinaria regalis*
- 6 Bastaardsatijnrups – *Euproctis chrysorrhoea*
- 7 Iepenspintkevers – *Scolytus* spp.
- 8 Stamluizen – *Cinara* spp.
- 9 Perenprachtkever – *Agrilus sinuatus*
- 10 Esdoornluis – *Drepanosiphum platanoides*